

Ülkemizde Kıraat İlmi Alanında Yüksek Lisans Düzeyinde Son On Yılda Yazılmış Tezlerin Tasnifi

Yunus Emre Taşdemir*

Öz: Kıraat ilmi, Kur'an'ın anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Çünkü kıraat ilmi doğrudan Kur'an lafızlarıyla ilişkilidir. Biz de kıraat ilminin önemine binaen yüksek lisans öğrencileri için ufuk açıcı bir çalışma olması ve kıraat ilmiyle ilgilenenlerin, alanda yazılmış tezler hakkında bilgi sahibi olması amacıyla "Ülkemizde Kıraat İlmi Alanında Yüksek Lisans Düzeyinde Son On Yılda Yazılmış Tezlerin Tasnifi" adlı bir çalışma yapmaya karar verdik. Ülkemizde son on yılda kıraat alanında yüksek lisans düzeyinde yazılmış seksen dokuz teze rastladık. Bu tezleri genel hatlarıyla incelemeye tabi tuttuk. İncelememiz neticesinde tezlerin, kıraat ilminin diğer ilimlerle ilişkisi, ayetlerde meydana gelen kıraat farklılıkları, kıraat âlimlerinin ve eserlerinin yöntem ve içerik açıdan incelenmesi vb. konuları ihtiva ettiğini gördük. Bu tezlerden, içerik ve yöntem bakımından birbirine benzerlik gösterenleri bir grupta listeledik. Daha sonra da yapılan bu tasnifi başlıklar halinde ve kısa bilgiler vermek suretiyle okura sunduk.

Anahtar Kelimeler: Kıraat, Kur'an, Yüksek lisans, Tez, Tasnif.

Classification of the Theses Written in the Field of Recitation at the Master's Level in the Last Ten Years in Our Country

Abstract: The science of recitation has an important place in understanding the Qur'an. Because the science of recitation is directly related to the words of the Qur'an. Based on this importance of the science of Recitation, we have named "Classification of the Theses Written in the Field of Recitation at the Master's Level in the Last Ten Years in Our Country" in order to be an eye-opening study for postgraduate students and to provide information about the theses written in the field for the

* Yunus Emre Taşdemir, Yüksek Lisans Öğrencisi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir Türkiye.

Yunus Emre Taşdemir, Postgraduate Candidate, Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences, Nevşehir Turkey.

tasdemiryunusemre51@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5172-2562>

students who are interested in the science of Recitation. We decided to do a study. In the last ten years in our country, we have come across 89 theses written at the master's level in the field of recitation. We examined these theses we came across in general terms. As a result of this examination, the theses, the relationship of the science of recitation with other sciences, the differences in recitation in the verses, the method and technical examination of an important recitation scholar, etc. We have seen that it contains topics. Among these theses, we have classified those that are similar to each other in terms of content and method in a group. However, as a result of our examination, we also came across theses whose subjects did not show similarity. We have deemed it appropriate to classify these theses under the title of "Theses Out of Classification". Afterwards, we presented this classification to the reader under headings and by giving brief information.

Keywords: Recitation, Quran, Master's degree, Thesis, Classification.

Giriş

Kur'an, insanların dünya ve ahiret saadetine kavuşmaları için Allah tarafından gönderilmiş olan son ilahi kitaptır. Kur'an, insanları bir benzerini getirme konusunda aciz bırakan müciz bir kitaptır.

İlk mübelliğ ve mübeyyin olarak Hz. Peygamber, Allah'tan aldığı Kur'an vahyini hem lafız hem de mana olarak insanlara öğretmiş ve açıklamıştır. Hz. Peygamber'in vefatının ardından sahabesi bu görevi üstlenmiş ve onlardan sonra da tabiîn ve tebeu't-tâbiîn nesilleri bu ilahi kelamı insanlara öğretme ve açıklama görevine devam etmişlerdir. Tarihi süreç içerisinde âlimler, Kur'an'ın anlaşılması noktasında yoğun mesai harcamak suretiyle bu çalışmaları sürdürmüş, ilave katkılarda bulunmuş, çeşitli İslâmî ilimlerin doğuşu da bu şekilde gerçekleşmiştir.

Kıraat ilmi konusunun Kur'an olması sebebiyle belki de bu ilimler yelpazesi içerisinde en ön sırada yer alan ilimlerden birisidir. Kıraat ilmi, Kur'an'ın telaffuz keyfiyetiyle alakalı bir ilim olması yanında, Kur'an'ın anlaşılmasına yardımcı olması ve ayetlerdeki okuyuş farklılıklarının tespit edilip bu farklılıkların manaya etkisini ortaya koyması bakımından da son derece önemli bir disiplindir.

Son birkaç yıl içerisinde İlahiyat Fakültelerinde kıraat ilmine duyulan rağbet gittikçe artmakta ve kıraat ilmi mezkûr fakültelerde daha yaygın olarak müstakil bir anabilim dalı halinde yerini almaktadır. Biz de kıraat ilminin bu önemine binaen bu alanla ilgilenen öğ-

rencilere, son on yıllık süre içerisinde alana dair yapılan tez çalışmalarını tasnifli olarak vermek ve böylece onlara bir az da olsa kolaylık sunmak istedik. Yapacakları tez çalışmalarında neyi çalışacaklarına dair onlara rehberlik etmesi düşüncesiyle “Ülkemizde Kıraat İlmî Alanında Yüksek Lisans Düzeyinde Son On Yılda Yazılmış Tezlerin Tasnifi” şeklinde bir çalışma yapmaya karar verdik.

Öncelikle YÖK’ün ulusal veri tabanında son on yılda yazılmış olan kıraat ilmiyle ilgili yüksek lisans tezlerini taradık. Batıda ve Arap dünyasında yazılmış olan tezleri kapsamımız dışında tuttuk. Ulusal veri tabanında yaptığımız tarama neticesinde kıraat alanıyla ilişkili olarak yazılmış seksen dokuz teze rastladık. Bu tezleri başlıkları ve genel anlamda içerikleriyle ilgili olarak incelemeye tabi tuttuk. Tezlerin; Tefsir Bilim Dalı, Kur’an’ı Kerîm Okuma ve Kıraat İlmî Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı ve Arap Dili ve Belâgati Bilim Dalı olmak üzere dört bilim dalı içerisinde hazırlandığını gördük. Daha sonra incelediğimiz bu tezlerden, içerik, yöntem ve diğer İslami ilimlerle ilişkisi bakımından birbirine benzerlik gösterenleri başlıklar halinde tasnif ettik. Başlıkları sıralarken sistematik bir usûl takip ettik. Daha sonra her başlığın altında o konuda yazılmış olan tezleri; müelliflerinin adı, üniversite adı ve basım yılının yer aldığı bir tablo ile gösterdik. Tabloda yer alan tezleri de basım yılına göre en eski olandan günümüze doğru kronolojik olarak sıraladık. Ayrıca her başlık altında o konuyla ilgili yazılan tezler hakkında kısa ve öz bilgiler verdik.

1. Doğrudan Kıraat İlmî Alanında Yapılan Çalışmalar

1.1. Kıraat Âlimlerinin Görüşlerinin İncelenmesi

Bu başlık altında incelenen tezlerde araştırılan ve görüşleri bakımından ele alınan âlimler şunlardır: Abdullah b. Mes’ûd (ö. 32/652-653), Mücâhid b. Cebir (ö. 103/721), Hasan Basrî (ö. 110/728), Tahir b. Galbûn (ö. 399/1009), Ebu’l-Fadl er-Râzî (ö. 454/1062), Ali el-Mansûrî (ö. 1134/1721), Abdullah Eyyûbî (ö. 1252/1836) Mehmet Zihni Efendi (ö. 1913), İsmail Bayrı (ö. 1972), Gönenli Mehmet Efendi (ö. 1991), Sıtkı Gülle (ö. 2015) ve Abdurrahman Çetin. Tezlerde mezkûr âlimlerin hayatı; kıraat ilmindeki yeri, bu ilme katkıları, eserleri hakkında geniş çaplı bilgiler verilmiştir.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	MÜCAHİD BİN CEBR'İN HAYATI VE KIRAATLARA YAKLAŞIMI	Abdurrahman Muhammed AKTEN	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2015
2	ŞÂZ KIRAATLAR BAĞLAMINDA HASAN BASRÎ KIRAATI VE ÖZELLİKLERİ	Mehmet KILIÇ	YALOVA ÜNİVERSİTESİ (YALOVA)	2017
3	TAHİR B. GALBÛN'UN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE <i>et- TEZKİRE</i> ADLI ESERİN TAHLİLİ	Nermin CİNSOY	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2017
4	ALİ eL-MANSÛRÎ, KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE <i>TAHRİRÛ'T-TURUK VE'R-RİVÂYÂT</i> ADLI ESERİN TAHLİLİ	Mustafa TUGANTAY	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2018
5	CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE REİSÛ'L KURRÂLIK GÖNENLİ MEHMET EFEN- Dİ'NİN KIRAAT İLMİNE KATKILARI	Mehmet DİNÇ	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ (ESKİŞEHİR)	2018
6	TÜRKİYEDE CUMHURİYET SONRASI KIRAAT İLMİ ÇALIŞMALARI (ABDURRAHMAN ÇETİN ÖRNEĞİ)	Mehmet AYDIN	UŞAK ÜNİVERSİTESİ (UŞAK)	2019
7	XIX. YÜZYIL OSMANLI REİSÛ'L- KURRÂLARINDAN ABDULLAH EYYÛBÎ VE KIRAAT İLMİ DERS NOTLARI	Kübra BÜLBÜL	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
8	EBU'L-FADL ER-RÂZÎ VE KIRAAT İL- MİNDEKİ YERİ	Sibel BAYRAKCI	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019

9	KIRAAT ÖĞRETİMİNDE MİSİR TARİKİ: İSMAİL BAYRI (KEŞİK BACAĞ) ÖRNEĞİ	Muhammed Ali ATALAY	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
10	SITKI GÜLLE'NİN KUR'ÂN-I KERİM OKUMA VE KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ	Nurullah ÇELEBİ	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2019
11	MEHMED ZİHNİ EFENDİ'NİN İLMİ ŞAHSİYETİ, KIRAAT İLMİNE KATKISI, TECVİD İLMİ AÇISINDAN <i>el-KAVLÜ'S -SEDİD Fİ İLMİ'T TECVİD</i> ADLI ESERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Ramazan ÖZ	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2020
12	ABDULLAH İBN MES'ÛD VE KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ	Sebahattin ERDOĞAN	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ (ERZURUM)	2020

1.2. Kıraat Literatüründe Mevcut Eserlerin İncelenmesi

Bu tasnif içerisinde yer alan tezlerde kıraat ilmi ile ilgili eserlerin incelendiği görülmektedir. Öncelikle eseri yazan müellifin hayatı, yazmış olduğu diğer eserleri, kıraat ilmindeki yeri, kendisinden istifade ettiği hocaları, yetiştirdiği öğrencileri vb. hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra incelemeye konu olan eserin tanıtımı yapılmış ve bu eserin kıraat ilmindeki önemi zikredilmiştir. Özellikle kıraat ilmi literatürüne katkısı çok fazla olan eserler incelenmiştir. Bu tezlere ek olarak şehir kütüphanesinde bulunan, kıraat ilmi ile ilgili eserleri ihtiva eden iki tane teze daha rastlanmıştır. Bu tezlerde yer alan eserler müellifleri ile birlikte tanıtılmıştır.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	KIRAATLAR AÇISINDAN ELMALILI VE ÇANTAY MEALLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Murat OKUYAR	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ (ERZURUM)	2012
2	H. 750-900 (M. 1349-1495) TARİHLERİ ARASINDA YAZILMIŞ BAZI KIRAAT KAYNAKLARI MÜELLİFLERİ VE İÇERİK ÖZETLERİ	Hasan KARĞI	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2015

3	CELÂLEYN TEFSİRİNDE KIRAATLARA YAKLAŞIM	Hasan BAYDEMİR	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2015
4	KIRAAT İLMİ AÇISINDAN CELÂLEYN TEFSİRİ	Ali Haydar ÖK- SÜZ	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ (VAN)	2016
5	HAMDULLAH BİN HAYREDDİN EFEN- Dİ'NİN "FUYÛZU'L-İTKÂN Fİ VÜCÛHİ'L- KUR'ÂN" ADLI ESERİNİN TAHKİKİ VE KIRAAT İLMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	Ahmet OKUR	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2017
6	ŞEVKÂNÎ'NİN FETHÛ'L-KADİRİNDE FURKÂN VE ŞUARÂ SÛRELERİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARI	Cihat ÇELİK	İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)	2017
7	BURSA İNEBEY KÜTÜPHANESİNDE BULUNAN KİRÂAT VE TECVİD İLMİNE DAİR YAZMA ESERLER	Mustafa CAN	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ (BURSA)	2018
8	ZECCAC'IN MEÂNİ'L-KUR'ÂN ADLI ESE- RİNİN KIRAAT İLMİ AÇISINDAN TAHLİ- Lİ	Fatih AKPINAR	FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİ- VERSİTESİ (İSTANBUL)	2018
9	KİRÂAT BAĞLAMINDA CELÂLEYN TEF- SİRİ ve MEFÂTİHU'L-GAYB ADLI TEFSİRİN KARŞILAŞTIRILMASI	Yıldız AKKUŞ	İĞDIR ÜNİVERSİTESİ (İĞDIR)	2018
10	KIRAAT ALANINDA ÖNE ÇIKAN İNGİLİZCE ORYANTALİSTİK ÇALIŞMALAR	Ayşe Nur İba ÇINAR	ANKARA ÜNİVERSİTESİ (ANKARA)	2019
11	İBNÜ'L-CEVZÎ'NİN ZÂDÛ'L-MESİR ADLI ESERİNİN KIRAAT İLMİ AÇISINDAN TAHLİLİ	Büşra ÖZDEMİR	FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİ- VERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
12	KIRAAT İLMİNDE FETH, BEYNE, İMÂLE OLGUSU ve EBÛ AMR ed DÂNÎ'NİN el- MÛDİH li-MEZÂHİBİ'L-KURRÂ fi'l-FETH ve'l-İMÂLE ADLI ESERİNİN TAHLİLİ	Hasan ÇİFTÇİ	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2019

13	<i>el-GÂYE fî'l-KIRÂÂTİ'L-AŞR</i> İSİMLİ ESER ÇERÇEVESİNDE İBN MİHRÂN en-NİSÂBÜRÎ'NİN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ	Mustafa DOĞAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
14	ALEMÜDDİN ES- SEHÂVÎ'NİN <i>FETHÜ'L-VASÎD fî ŞERHİ'L-KASÎD</i> İSİMLİ ESERİNİN KIRAAT İLMİ AÇISINDAN TAHLİLİ	Hatice TEKİN	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2019
15	CA'BERÎ'NİN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE <i>HADİKATÜ'Z-ZEHER fî ADDİ ÂYİ'S-SÜVER</i> ADLI ESERİNİN TAHLİLİ	Halil İbrahim ÜREN	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2019
16	<i>el-MÛDAH Fİ VUCÛHİ'L KIRAATİ</i> ve <i>İLELİHA</i> ADLI ESERİN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	Mehmet Salih GENÇ	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ (VAN)	2019
17	İBN CÜZEY'İN <i>et-TESHÎL li-ULÛMİ'T-TENZİL</i> 'İNDE KIRAAT	İdriz OSMAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
18	EBU'L- BEKÂ EL-UKBERÎ NİN <i>İ'RÂBU'L KIRAATİ'Ş ŞEVÂZ</i> KİTABINDA SES MESELELERİ	Gumma Salem Gomma ABUJLA	KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ (KASTAMONU)	2019
19	KIRAAT EDEBİYATINDA VE TEDRİSATINDA MANZUM ESER GELENEĞİ: <i>HIRZU'L-EMÂNİ</i> ÖRNEĞİ	Eren PİLGİR	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2020
20	İBN EBÛ DÂVÛD ES-SİCİSTÂNÎ'NİN <i>KİTÂBÜ'L-MESÂHİF</i> ADLI ESERİNİN KIRAAT İLMİ AÇISINDAN TAHLİLİ	Şeyda ATMACA	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ (SAMSUN)	2020
21	KAYSERİ RÂŞİD EFENDİ KÜTÜPHANESİ'NDEKİ KIRAAT VE TECVİD YAZMALARINI	Sadi ÖZMEN	ERCİYES ÜNİVERSİTESİ (KAYSERİ)	2021
22	EBÛ'L-KÂSİM EL-HÜZELÎ'NİN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ VE <i>el-KÂMİL fî'l-KIRÂÂT</i> ADLI ESERİ	Abdullah ÇALIŞKAN	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2021

1.3. Kıraat İlminin Kavramları ve Usûlü Hakkında İncelemeler

Bu başlık altında beş teze rastlanmıştır. Bu tezlerde hüccet, kıraat, tilavet, tertîl ve fem-i muhsîn kavramları incelenmiştir. Kıraat ilminin kavram terminolojisi çok zengin olmasına rağmen maalesef son on yılda bu alanda yüksek lisans düzeyinde doyurucu sayıda çalışma bulunmamaktadır. Ayrıca bu kavramların günümüzdeki kullanımları, tarihi serüvenleri vb. durumları göz önüne alındığında kanaatimizce bu alan, kıraat ilmiyle ilgilenenler için çalışılmaya müsaittir.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	KUR'AN-I KERİM'DE KIRAAT TİLAVET VE TERTİL KAVRAMLARI	Yusuf Ziya KURTULUŞ	FIRAT ÜNİVERSİTESİ (ELAZIĞ)	2014
2	KUR'ÂN'DA KİRÂAT, TİLÂVET VE TERTİL KAVRAMLARI	Latifshah MADATOV	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ (BURSA)	2015
3	İBN HÂLEVEYH'İN <i>el-HÜCCCE Fİ'L -KİRÂÂTİ'S-SEB'A</i> İSİMLİ ESERİ BAĞLAMINDA YEDİ KIRAATTE HÜCCET OLGUSU	Cafer YILDIZ	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ (VAN)	2016
4	KIRAATLERDE HUC CET KAVRA- MI VE BAZI HUC CET KİTAPLARIYLA İLGİLİ D EĞERLENDİRMELER	Faruk USLU	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2018
5	KUR'ÂN KIRAATİNDE FEM-İ MUHSİN KAVRAMI	Fetullah BAKIRCI	İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİ- TESİ (İSTANBUL)	2020

2. Kıraat İlminin Diğer Disiplinlerle İlişisini İnceleyen Çalışmalar

2.1. Kıraat-Arap Dili İlişkisi

Bu başlık altında yedi adet teze rastlanmıştır. Bu tezlerden ikisi Arap dilinde yazılmıştır. Bu başlık altında tasnif edilen tezlerde müelliflerin; Bakara, Âli İmrân ve Kehf sûrelerindeki kıraat farklılıklarını son derece önemli Arap dilbilimcileri olan Ferrâ ve Kisâî'den yararlanmak suretiyle Arap dili açısından inceledikleri görülmektedir. Bu tezlerin özellikle Arap Dili ve Belâgati Anabilim Dalı bölümünde yapıldığı görülmektedir.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SO-YADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	FERRÂ'DA KIRAATLERİN GRAMATİK BOYUTU (BAKARA SÜRESİ BAĞLAMINDA)	Sami ÇAKMAKPUNAR	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2012
2	KUR'ÂN DİLİ'NİN FONETİK YAPISI	Soner AKDAĞ	CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ (SİVAS)	2015
3	<i>et-TEVCİHU'L-LUĞAVİ li'l-KIRAATİ'L-KURANİYYE'SİNDE,</i> İBNİ KESİR	Wrya Yaseen Mohammed	BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ (BİNGÖL)	2018
4	KİSÂÎ'NİN KIRAATININ DİLBİLİMSEL ANALİZİ	Mensure SÖNMEZ	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ (ESKİŞEHİR)	2018
5	<i>et-TEVCİHU'N-NAHVÎ li'l-KIRAATİ'L-KUR'ÂNİYYE FIT-TELHİS LI'L-KEVAŞİ'</i> (Öl.680) 'ARZEN VE TAHLÎLEN	İlyas Abdullah TAHA	BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ (BİNGÖL)	2019
6	(ET-TEVCİHATU'L LUĞAVİYYE VE'L BELAĞİYYE LI'L KIRAATİ'L-KUR'ANİYYE SURETU AL-İ İMRAN NUMUZECEN)	Ari Qasim WSOO	FIRAT ÜNİVERSİTESİ (ELAZIĞ)	2019
7	KUR'AN KIRAATLERİNDE BELAĞAT İNCELİKLERİ -KEHF SURESİ ÖRNEÇİ-	Mohsin Muataz Mustafa ALOBAIDI	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ (ÇANAKKALE)	2019

2.2. Kıraat-Tefsir İlişkisi

Bu başlık altında incelenen tezlerde, bir surede meydana gelen kıraat farklılıkları ve bu farklılıklarının manaya olan etkisi üzerinde durulmaktadır. Yine bu tezlerde, önce kıraat ilminin tarihi seyri hakkında bilgi verilmiş, daha sonra ilgili sure tanıtılmış ve en sonunda da o suredeki kıraat farklılıkları ve bu farklılıkların manaya olan etkisi açıklanmıştır. Sûre-

lerin kıraatler yönünden incelendiği tezleri de bu başlık altında incelenen tezler arasında zikredebiliriz. Bu tarz çalışmalarda öncelikle kıraatlerin tarihi, ortaya çıkışı, kıraatlerin faydası, kıraat imamları ve râvîleri vb. kıraatle ilgili genel bilgiler verilmiştir. Daha sonra tezin konusu olan sûrenin adı, nüzülü, muhtevası gibi sûre hakkında geniş çaplı bilgiler verilmiştir. Verilen bu bilgilerden sonra sûrede yer alan kıraat farklılıkları ve bu kıraat farklılıklarının manaya etkisi üzerinde durulmuştur. Hatta incelenen tezlerde bu kıraat farklılıklarına göre bir meal çalışmasının yapılabileceği de tespit edilmiştir.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SO-YADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	FATİHA VE BAKARA SÜRELERİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARININ MANAYA ETKİSİ	Ramazan ERASLAN	YALOVA ÜNİVERSİTESİ (YALOVA)	2016
2	KUR'ÂN'DAKİ ON KIRAAT FARKLILIĞININ ÂYETLERİN ANLAMLARINDA ETKİSİ	Anees Abdullah Mahmood	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ (ISPARTA)	2017
3	A'RÂF SÜRESİNDEKİ KIRAATLERİN TEFSİRE YANSIYAN YÖNLERİ VE SURE İÇERİSİNDE YER ALAN BELLİ BAŞLI DİNİ KAVRAMLARI	Arif ÖZTÜRK	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ (ERZURUM)	2018
4	A'RÂF VE HÛD SÜRELERİNDEKİ KİRÂAT FARKLILIKLARI VE TEFSİRE ETKİSİ	Yener AYDIN	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ (BURSA)	2019
5	ANLAMA ETKİ EDEN KIRAAT FARKLILIKLARININ TÜRKÇE KUR'ÂN MEALLERİNE YANSIMASI	Metin YEŞİLDAĞ	SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ (ISPARTA)	2019
6	AŞERE TARİKİ İLE İNDİRAC USULÜNE GÖRE FURKAN SURESİNİN KIRAAT FARKLILIKLARI VE MANAYA ETKİSİ	Mustafa MEMİ	UŞAK ÜNİVERSİTESİ (UŞAK)	2019
7	ELMALILI'NIN <i>HAK DİNİ KUR'AN DİLİ</i> TEFSİRİ ÇERÇEVESİNDE KIRAAT FARKLILIKLARININ ANLAMA ETKİSİ	Ayşe Merve MANDUZ	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2019
8	es-SUYÛRÎ'NİN <i>KENZÛ'L-İRFÂM</i> 'INDA KIRAATLER VE ANLAMA ETKİSİ	Hamit Avşar KARACA	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)	2019
9	SAHÂBE KIRAATLERİNİN TEFSİRE YANSIMASI-RÂZÎ ÖRNEĞİ-	Yahya BALCI	RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ (RİZE)	2020

10	AŞERE TARİKİNE GÖRE AHZAB SÜRESİNDEKİ KIRAAT FARKLILIKLARI VE MANAYA ETKİSİ	Necdet ÇIRACI	UŞAK ÜNİVERSİTESİ (UŞAK)	2021
11	TABERSİ ve BEĞAVİ TEFSİRİNDE BAKARA SURESİNİN KIRAAT AÇISINDAN İNCELENMESİ	Handenur MEĞRELİ	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ (İZMİR)	2021
12	NİSA SÜRESİNİN KİRÂATLER YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	Servet KILIÇ	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ (ERZURUM)	2012
13	NEBE VE NAS SURELERİ ARASINDA- Kİ KIRAAT FARKLILIKLARI	Emin YILMAZ	FIRAT ÜNİVERSİTESİ (ELAZIĞ)	2017
14	FURKAN SURESİNİN KIRAATLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	Mustafa ACAR	VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ (VAN)	2018
15	NAHL VE İSRÂ SÜRELERİNİN KIRA- ATLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ: (SA'LEBİ ÖRNEĞİ)	İsmail KAYA	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
16	KEHF SÜRESİNİN KİRÂATLER YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	İbrahim ÜNLÜ	BAYBURT ÜNİVERSİTESİ (BAYBURT)	2019
17	EN'ÂM SÜRESİNİN KIRAATLAR AÇISINDAN İNCELENMESİ	Yahya KARAKUŞ	İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
18	NÛR SÜRESİNİN KIRAATLER AÇI- SINDAN İNCELENMESİ	Ekrem ÇİLOĞLU	FIRAT ÜNİVERSİTESİ (ELAZIĞ)	2021

2.3. Kıraat-Tecvid İlişkisi

Bu başlık altında incelenen tezlerde vasıl, vakıf, ibtidâ ve hemze konularının araştırıldığı görülmektedir. İncelenen bu tezlerde müelliflerin öncelikle kıraatin tarihi seyri, kıraat imamları vs. kıraat ile ilgili genel bilgiler verdikleri ve daha sonra da her bir kıraat imamının mezkûr konuları nasıl icra ettiğinden bahsedilmektedir.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	KIRAAT FARKLILIKLARININ VAKF VE İBTİDÂYA ETKİSİ (SECÂVENDİ VE UŞMÛNÎ ÖRNEĞİ)	Kenan AKLAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
2	KIRAAT İLMİ BAĞLAMINDA HEMZE VE HÜKÜMLERİ	Elif Nur ÖMEROĞLU	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ (ESKİŞEHİR)	2020

3	KIRAAT İLMİNDE HEMZE KONUSU	Reem T. M. ALNAFFAR	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ (ADANA)	2020
4	KIRAAT VE TEFSİR BOYUTUYLA VASL VE VAKF KURALLARI	Gülsever SAĞLAR	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ (SAMSUN)	2020
5	KIRAAT İHTİLAFLARI BAĞLAMINDA BAZI TECVİD KAİDELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	Abdullah Refik ACAR	BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ (BOLU)	2021

2.4. Kıraat-Hadis İlişkisi

Kıraat-hadis ilişkisi hakkında yazılmış iki teze rastlanmıştır. Bu tezlerde önce kıraat ilminin tarihi seyri hakkında bilgi verilmiş, daha sonra da kıraat-isnat ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Hadis ilminde olduğu gibi kıraat ilminde de isnat kavramı son derece önemlidir. Aslında her iki ilim de temelde rivayeti esas almaktadır. Bu hususta incelenen tezlerde, kıraat ilmindeki isnat olgusunun ne olduğu ve özellikle de meşhur on kıraat üzerinden bu isnatın nasıl icra edildiği hakkında geniş çaplı bilgiler verilmektedir.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	KIRAAT İLMİNDE İSNAD MESELESİ	Muhammed PİLGİR	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2015
2	SAHİH KIRAAT İSNAD EDİLEN SAHABE RİVAYETLERİNİN KIRAAT İLMİNDEKİ YERİ	Ahmet CANSIZ	AKSARAY ÜNİVERSİTESİ (AKSARAY)	2018

2.5. Kıraat-Fıkıh İlişkisi

Kıraat ilminin fıkıh ilmi ile ilişkisi hakkında yazılmış üç teze rastlanmıştır. Bu tezlerde kısaca fıkıh ilmine, fıkıhtaki ihtilaflara ve bu ihtilafların sebeplerine değinilmiş. Ardından kıraat ilmi hakkında genel bilgiler verilmiş ve daha sonra da ayetlerdeki kıraat farklılıklarının fakihlerin görüşlerine etkisi örneklerle açıklanmıştır.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	KIRAAT FARKLILIKLARINDAN DOLA- YI ORTAYA ÇIKAN FİKHÎ GÖRÜŞLER	Ahmad HAFFAR	ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ (ERZİNCAN)	2018
2	KIRAAT FARKLILIKLARININ FUKAHÂ ARASINDAKİ GÖRÜŞ AYRILIĞINA ETKİSİ	Omar YAKAN	KİLİS 7 ARALIK ÜNİVERSİTESİ (KİLİS)	2018
3	KURTUBÎ TEFSİRİNDE AİLE HUKUKU AYETLERİ BAĞLAMINDA KIRAAT FARKLILIK- LARININ ETKİSİ	Emel ÜNAL	HİTİT ÜNİVERSİTESİ (ÇORUM)	2019

3. Kıraatlerin Karşılaştırılmasını Yapan Çalışmalar

Bu başlık altında beş teze rastlanmıştır. Bu tezlerde bazen bir kıraatin farklı iki rivayeti mukayese edilirken bazen de iki veya daha fazla aliminin kıraat farklılıklarının mukayese edildiğini görmekteyiz. İncelenen tezler içerisinde mütevâtir ve şâz kıraatleri usûl yönünden mukayese etmesi ve yüksek lisans düzeyinde daha önce böyle bir çalışmaya rastlanmaması yönüyle İbrahim Hakkı Turan'ın, "Ebû Amr bin el-Alâ ile Hasan-ı Basri Kıraatleri Örneğinde Mütevâtir ve Şâz Kıraatlerin Karşılaştırılması" adlı tez önemlidir. Kıraatlerin mukayese edildiği bu tezlerde müellifler; öncelikle kıraatin tarihi seyri ve kıraat imamları hakkında bilgiler vermiş, daha sonra ise ilgili kıraat imamlarının nakil, idğâm, işmâm, ihtilâs, iskân, vakf, imâle, ibdâl gibi okuyuş farklılıkları arz eden durumlarını karşılaştırmıştır.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	İBN ÂMİR KIRAATİ VE ÂSİM KIRAA- TİYLE MUKAYESESİ	Adem DEMİR	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ (ÇANAKKALE)	2013
2	NEBE-NAS SÜRELERİ ARASINDA ASİM İLE DİĞER KIRAAT İMAMLARININ OKUYUŞ FARKLILIK- LARI	Adem ÖZGÖREN	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ (ÇANAKKALE)	2013
3	A'MEŞ KIRAATININ MUTTAVVİ'Î RİVÂYETİ İLE ŞENEBÛZÎ RİVÂYETİ ARASINDAKİ FARKLILIK- LAR	Kasım KUZYURT	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2018

4	EBÛ AMR BİN EL-ALÂ İLE HASAN-I BASRİ KIRAATLERİ ÖRNEKLİĞİNDE MÜTEVÂTİR VE ŞÂZ KIRAATLERİN KARŞILAŞTIRILMASI	İbrahim Hakkı TURAN	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2019
5	MÂİDE SÛRESİ BAĞLAMINDA NÂFÎ, EBÛ AMR VE ÂSİM KIRAATLERİ	Süleyman KILIÇ	AKSARAY ÜNİVERSİTESİ (AKSARAY)	2019

4. Kıraat Literatürüyle İlgili Yapılan Diğer Çalışmalar

Ülkemizde son on yılda (2012-2021) kıraat alanında yüksek lisans düzeyinde yazılmış tezler içerisinde belirttiğimiz kıraatle ilgili tasnif başlıklarından birisine dâhil edilemeyen tez çalışmaları da bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalar da kıraat alanıyla ilgili çalışmalarıdır. Ne var ki bunlar sayı itibariyle müstakil bir başlık içerisinde ele alacak sayıda olmadığı için bu tezleri de kıraat literatürüyle ilgili yapılan diğer çalışmalar başlığıyla vermeyi uygun gördük.

	TEZ ADI	MÜELLİFİN ADI SOYADI	ÜNİVERSİTE (ŞEHİR)	BASIM YILI
1	KIRAAT FARKLILIKLARINDA VAHİY KATIPLERİNİN ROLÜ	Asiye KARADENİZ	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ (SAMSUN)	2015
2	KIRAAT İLMİNDE UYGULAMA SORUNLARI VE YAYGIN HATALAR	Abdurrahim DURSUN	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ (ERZURUM)	2016
3	SON YÜZYILDA MAKEDONYA'DA KUR'AN-I KERİM VE KIRAAT GELENEĞİ	Atula RAMADAN	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2017
4	İSTANBUL VE MİSİR TARİKLERİNDE KIRAAT USÛL KONULARININ KARŞILAŞTIRILMASI	Osman İYİŞENYÜREK	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2019
5	ÜRDÜN'DE YÜRÜTÜLEN KIRAAT VE MUSHAF BASIMI ÇALIŞMALARI	Beytullah ÖZDEMİR	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
6	KIRAAT İLMİNDE YEDİ HARF LEHÇE İLİŞKİSİ	Abdulhalim TURAN	FIRAT ÜNİVERSİTESİ (ELAZIĞ)	2019
7	KIRAAT İLMİNİN ENDÛLÛS'E İNTİKALİNDE MİSİR KIRAAT ÂLİMLERİNİN ETKİSİ	Nur Kübra DEMİRCİ	RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ (RİZE)	2019

8	KIRAATLERİN TEVCİHİNDE TEMİM LEHÇESİNİN YERİ	Mustafa BİLİCAN	MARMARA ÜNİVERSİTESİ (İSTANBUL)	2019
9	SON YÜZYILDA AFGANİSTAN'DA KUR'ÂN VE KIRAAT EĞİTİMİ (HÂFİZLİK VE KURRÂLIK MÜESSESİ)	Mohammad Anwar DARMAN	NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ (KONYA)	2020
10	KIRAAT GELENEĞİNDE MUHALİF HAREKETLER: İBN ŞENEBÛZ VE İBN MİKSEM ÖRNEĞİ	Yasemin YANKAÇ	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ (ÇANAKKALE)	2020

Sonuç

Kıraat ilmiyle ilgili yüksek lisans düzeyinde yapılan çalışmaların özellikle 2018 yılından sonra bir ivme kazandığını ve bu alanda yapılan çalışmaların artmaya başladığını müşahade ediyoruz. Son yıllarda kıraat alanına yönelik ilginin artmasının nedenleri ayrı bir bahsin konusu olmakla birlikte sonuç olarak bu durum yıllara göre yapılan tez çalışmalarına baktığımız zaman açıkça görülmektedir. Kıraat alanında yapılan tezlerin Tefsir Bilim Dalı, Kur'an-ı Kerîm Okuma ve Kıraat İlmi Bilim Dalı, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı ve Arap Dili ve Belagati Bilim Dalı olmak üzere dört tane bilim dalı etrafında şekillendiğini görüyoruz.

Kıraat ilminin diğer disiplinlerle olan ilişkisini inceleyen çalışmalar da yapılmaktadır. Ancak bu bahiste kıraat-fıkıh ilişkisi ve kıraat-hadis ilişkisi disiplinlerinde henüz çok fazla tez çalışmasının yapılmadığını da müşahade etmiş olduk. Dolayısıyla bu alanların özellikle disiplinler arası çalışmalar açısından oldukça bakir ve yeni çalışmalar için müsait bir zemin oluşturduğu kanaatini taşıyoruz.

Arap dünyasında yapılanların aksine ülkemizde kıraat alanında ortaya konan çalışmalarda yeteri kadar tahkik çalışması olmadığını da müşahade ediyoruz. Bu konuda da yeni çalışmalara ihtiyaç duyulduğu muhakkaktır. Zira bu alanla ilgili birçok eser yazma olarak kütüphane raflarında bulunmaktadır. Bu eserlerin tahkik edilerek gün yüzüne çıkarılması kendisinden istifadeyi kolaylaştıracağı gibi bu eserler üzerine yapılacak çalışmaların da artmasına vesile olacaktır.

Netice itibariyle ülkemizde son dönemlerde kıraat ilmine verilen önemin arttığını ve bununla birlikte bu alandaki tezlerin sayısında da ciddi bir artışın söz konusu olduğunu görüyor, bu tür çalışmaların daha da artarak devamını temenni ediyoruz.